

نقش آفرینی‌های فرهنگی و سیاسی شیخ الفقهاء

یکی از مهمترین وظایف مرجعیت جلیل‌القدر شیعه، توجه به «مردم» است. به‌عبارت دیگر، روحانیت علاوه بر توجه به مسائل علمی، دارای کنش اجتماعی نیز بوده‌اند. آیت‌الله‌العظمی حاج شیخ لطف‌الله صافی گلپایگانی رحمۃ اللہ علیہ در زمره علمایی است که توجه خاصی به امور اجتماعی داشت.

نخستین گام‌هایی که ایشان در مسائل خدمات اجتماعی برداشت، توجه به معاش و سرپرستی فقرا و مساکین بود؛ به‌ویژه در زمان حوادث طبیعی و گرانی قیمت و کرونا، فقرا و محرومین را تحت کفالت خود قرار می‌داد و با شناسایی افراد، معیشت آنها را به عهده می‌گرفت و همواره در سراسر عمر پربرتک خویش به محرومان توجه داشت.

- اظهار نگرانی از فقر و گرانی و تورم و ربا**

آیت‌الله صافی گلپایگانی رحمۃ اللہ علیہ در موارد متعددی بر اثرات ناگوار فقر و گرانی و تورم تأکید کرده و دولت‌مردان را به اتخاذ سیاست‌هایی برای تأمین زندگی مردم فراخوانده است. ایشان همچنین از وجود ربا در برخی از بانک‌ها گایه کرده و تأکید کرده که تمام کارها و برنامه‌های بانک‌ها باید مطابق دستورات شرع باشد.

- انتقاد از سیاست‌های کنترل جمعیت**

آیت‌الله صافی گلپایگانی رحمۃ اللہ علیہ، دی‌ماه ۱۳۹۳ شمسی، اصلاح فرهنگ غلط درباره کنترل جمعیت را وظیفه همگان دانست و خواستار ترویج فرهنگ اسلام در این زمینه شد. ایشان پیش از آن، در سال ۱۳۸۶شمسی نیز درباره عواقب فرهنگی اجتماعی کنترل جمعیت هشدار داده بود.

- انتقاد از طرح گرانی بنزین**

آیت‌الله صافی گلپایگانی در پی تصویب و اجرای «طرح گرانی بنزین» در سال ۱۳۹۸شمسی بیانیه‌ای صادر کرد و آورد: متأسفانه درحالی‌که گرانی، تورم و بی‌کاری بسیاری ازافشار مملکت رادر وضعیت سخت و ناراحت‌کننده‌ای قرار داده، طرحی در شب میلاد رسول رحمت صلی اللہ علیہ وسلم توسط سران قوا تصویب شد که موجب تأسف و نگرانی شدید است. از نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی می‌خواهم که لغواین طرح رااعلام کنند و برای رفع مشکلات مردم، با مشورت بزرگان و اساتید علم اقتصاد اقدام فوری نمایند.

در تبیین خدمات اجتماعی شیخ الفقهاء رحمۃ اللہ علیہ سخن بسیار است و اگر بخواهیم، نمی از یم خدمات ماندگار آن پدر امت را تشریح کنیم، در یک جمله می‌توان گفت: فکر غم و اندوه محرومان و ضعفا، لحظه‌ای آن مرجع عظیم‌الشان را رها نمی‌کرد و می‌گفت: شب‌ها از ناراحتی مشکلات مردم خواب ندارم!

در حوادث غیرمترقبه مانند سیل و زلزله و …، اولین مرجعی که بیانیه صادر می‌کرد و به مؤمنین اجازه می‌داد، خودشان از خمس مال، به آسیب‌دیدگان کمک کنند، ایشان بود.

در بیماری منجوس کرونا، اجازه ایشان بسیار کارساز بود و چه بسیار دستگاه‌ها و تجهیزات پزشکی و داروها که با همین اجازه، در خدمت

- لزوم ارتباط با کشورهای دنیا با حفظ عزّت و اقتدار**

آیت‌الله‌العظمی لطف‌الله صافی گلپایگانی رحمۃ اللہ علیہ در دیدار رئیس وقت مجلس شورای اسلامی توصیه کرده بود: باید با تمام کشورهای دنیا با عزّت و اقتدار رابطه داشته باشیم. اینکه با بسیاری از کشورها قهر باشیم، صحیح نیست و به ضرر مردم عزیزمان است. شما باید با عقلانیت و تعامل سازنده، حقوق ملت را احقاق کنید. امروز یکی از راه‌های اصلاح امور این است که با حفظ منافع کشور و با عزّت، با جهان در ارتباط باشیم که خیلی از مشکلات برطرف خواهد شد. ایشان همچنین بیان داشته بود: گرانی برای مردم طاقت‌فرسا شده و تحمل آن برای مردم عزیزمان بسیار سخت و مشکل شده است. بنده بسیار نگران وضعیت اقتصادی و مشکلات مردم هستم. مردم نجیب و شریف کشور ما مستحقّ این وضعیت نیستند.

- ضرورت ابلاغ پیام صلح و دوستی به جهانیان**

آیت‌الله صافی گلپایگانی در دیدار با رئیس‌جمهور خواسته بود، بنا به دستور آیه شریفه«اجْعَلْنِی عَلٰی خَزَائِنِ الْاَرْضِ اِنِّیْ حَفِیْظٌ عَلَیْمٌ» مدیرانی صالح که حافظ منافع مردم و دانا و آگاه و دلسوز باشند، انتخاب نمایند تا بتوانند، به مردم شریف به‌نحو احسن خدمت نمایند و اگر کارها بر اساس عقلانیت و تدبیر انجام شود، حتماً در امور پیشرفت خواهید کرد و زودتر به نتیجه خواهید رسید. باید با حفظ عزّت و اقتدار، با جهان در

مناطق محروم کشور درآمد و چه فراوان مبتلایانی که همین اجازه، بار سنگینی را از نظر اقتصادی از دوششان برداشت.

احداث درمانگاه‌ها، جاده‌ها و مساجد، اهدای چهریزه به هزاران هزار خانواده محروم و ضعیف و خدمات اجتماعی فراوان، فقط گوشه‌ای از برکات مرجعیت مرحوم شیخ‌المراجع اعلی‌الله مقامه‌الشریف بود و مطلب قابل تأمل این است که در بسیاری از این اماکن ساخته‌شده، به توصیه ایشان نامی از شیخ الفقهاء برده نشده است.

لبخند کودکان مناطق محروم در ایام عید و شروع سال تحصیلی و اوّل زمستان پرسوز و در مشکلات و سختی‌ها، شاید کمی از غم و غصه این مرد بزرگ مردم دوست می‌کاهید.

ارتباط بود و این دولت باید پیام صلح و دوستی را به جهانیان ابلاغ نماید.

- نامه تاریخی شیخ‌الفقهاء به مجلس (بایدها و نبایدهای بودجه)**

آیت‌الله‌العظمی صافی گلپایگانی رحمۃ اللہ علیہ در سال ۱۳۶۱ هجری شمسی، همزمان با ارائه لایحه بودجه توسط دولت به مجلس، طی نامه‌ای به مجلس، امور مهمّی را در بررسی لایحه بودجه کشور به نمایندگان تذکر داد که اکنون هم عمل به آن، می‌تواند راهگشای بسیاری از مشکلات باشد. بخشی از این نامه و سند تاریخی به شرح زیر است:

- بودجه، معرّف مبانی پیشرفت کشور**

«… بدیهی است بودجه، آیینه روش سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و مبانی عقیدتی مَلّت و دولت است و معرّف جهتی است که کشور باید به سوی آن حرکت داشته باشد و در عین حال، حاکی از وضع مالی و اقتصادی دولت نیز است و مظهر بینش و آگاهی مصادر امور و توجّه مجلس شورا به واقعیات و میزان تعهّد نمایندگان و احاطه و دقّت آنها به ریز بودجه و ارقام آن است و هرچه متعادل‌تر باشد و توازن در آن بیشتر مشاهده شود، دلیل خبرویت تهیه‌کنندگان و اعمال دقّت از سوی فرد فرد نمایندگان مَلّت است…»

- اهداف واولویت‌های بودجه**

«… اعلام کلمه اسلام و دفع سلطه کُفار بر مسلمین و خودکفایی و استقلال سیاسی و اقتصادی و امنیت جان و مال و شرافت، همه مسائلی

است که اگر بودجه در رابطه با آنها تنظیم شود و اولویت‌هایی که اسلام پیشنهاد نموده، مراعات شود و بر اساس آن اولویت‌ها، عقب‌ماندگان اجتماع را به جلو بیاورند و با الهام از تعالیم اسلام حتی دستور موجز (الصَّعِیْفُ امِیر الزَّفَقَهِ) ترتیباتی بدهند که همه مواظب ضعفا باشند و منتظر ملحق شدن آنها به کاروان و همراهی و هم‌قدمی آنها با دیگران شوند و ده‌ها و صدها تعلیمات دیگر را که حافظ مصالح کلّ جامعه است، در نظر بگیرند، مسأله مالیات‌ها یا کمک‌های مالی با حسن استقبال مردم روبه‌رو خواهد شد…»

- لزوم جلب اعتماد مردم جهت دریافت کمک‌های مالی**

«… در نظام اسلام برای گرفتن کمک‌های مالی از مردم جهت بقای نظام اسلام و حفظ حیثیات مسلمین و تأمین امنیت و خدمات دیگر که بالآخره به حفظ اصل اسلام و نوامیس مسلمین مربوط می‌شود، باید اول طرح‌ها و نیازمندی‌هایی را که در این مسیر لازم‌الرفع است و ترک و افعال آنها موجب تقویت این‌گونه اهداف عالی و ضعف نظام و جامعه مسلمین در برابر بیگانگان می‌گردد، تعیین نمایند و به‌نحو ضرورت و لزوم آن را ارائه دهند که عقلاً غیرمغرض تصدیق نمایند که این نیازمندی‌ها باید با کمک مردم مرتفع شود و اگر جامعه مسلمان بخواهد، در برابر بیگانگان به خود قائم و متکی و عزیز و سربلند و مصون از نفوذ دیگران باشند، باید هزینه اجرای این طرح‌ها و رفع این نیازمندی‌ها را بپردازند و الّا به حیثیات و شئون خود و اسلام عزیز بی‌اعتنایی کرده است. به نظر می‌رسد، اگر در بودجه در ارائه این موضوع توفیق حاصل شود که حدّاقلّ مردم متعهّد که بحمدالله از برکت انقلاب اسلامی اکثریت جامعه ما را تشکیل می‌دهند، لزوم این طرح‌ها را درک نمایند، دریافت کمک به اسم مالیات امر مشکلی نخواهد بود و خود مردم که رشد اسلامی خود را به‌کرات در این انقلاب نشان دادند، در پرداخت آن پیش‌قدم می‌شوند…»

- اتکاء به وجدان اسلامی و اجتناب از فریادهای تهدیدآمیز**

«… جریان این جنگ تحمیلی این حقیقت را به اثبات رسانید که اتکاء به وجدان اسلامی تا چه حدّ نیرومند است.

شاید اگر این جنگ جلو نیامده بود، احدی این همه قدرت و توان را در آستین اسلام و مسلمانان مؤمن و به‌پاخاسته ایران تصور نمی‌کرد و اگر می‌خواستند، با مسئله جنگ هم، مثل بعض مسائل دیگر برخورد کنند و این و آن را به‌زور به جنگ و جهاد بیزند یا به‌زور، کمک و اعانه دریافت کنند، همان روزهای اول، شکست خورده بودیم.

در مسائل مالیات‌ها و مسکن و زمین و حمایت از مستضعف و کشاورز و زحمتکش و امور دیگر، به‌قدری اسلام برنامه‌های کارساز دارد که اگر در رابطه با حقوق مسلمان بر مسلمان و تعاون اسلامی این مسائل مطرح شود و تأکیدات اسلام را بر حقّ هر مسلمان بر مسلمان در رسانه‌های گروهی و روزنامه‌ها و خطبه‌های نماز جمعه به مردم برسانند، حدّاقلّ بخش عمده‌ای از مشکلات حل می‌شود؛ امّا فریاد اینکه «می‌گیریم و مصادره می‌کنیم و زمین‌ها و خانه‌ها… را چنین و چنان می‌کنیم»، جز اینکه برخی مردم محروم این گویندگان را غم‌خوار خود می‌شمارند و به وعده‌های آنها چشم امید می‌دوزند و پس از چندی مأیوس می‌شوند، فائده‌ای ندارد؛ بلکه مشکلات مستضعفان را بیشتر می‌نماید و اقتصاد کشور را متزلزل می‌ساز…»

- لزوم اجتناب از هزینه‌های غیر ضروری**

«… ما که می‌بینیم، مثلاً ۴۴۰ میلیارد به بانک بدهکار می‌شویم و در حدود صدها میلیون از موارد تأمین بودجه در سال آینده محلّ ندارد و پرداخت وامی که به بانک بدهکاریم هم، در سال آینده امکان‌پذیر نیست و بانک هم قدرت وام جدید را ندارد و مردم هم، توانایی پرداخت مالیات بیشتر از این را ندارند و وضع مالی سال آینده ما بهتر از امسال نخواهد بود، چرا باید صدها میلیون اعتبار برای ساختمان هتل‌ها و مراکز تفریحی و اردوگاه‌های جهانگردی که حدّاقلّ در حال حاضر بازده معتنابه ندارد، بنماییم؟…»

- ماجرای اشک‌های طلبه‌سپاه‌پوست**

یکی از اعضای دفتر آیت‌الله‌العظمی صافی گلپایگانی رحمۃ اللہ علیہ نقل می‌کرد: روزی برای کار بیمه خود، به مرکز خدمات حوزه علمیه رفتم. دیدم طلبه سپاه‌پوستی شروع به گریه کرد. با مسئول صندوق صحبت کردم که چرا این شیخ آفریقایی گریه می‌کند؟ گفت: ایشان در آفریقا ازدواج کرده و قرار است، همسرش بیاید و ظاهراً خانه‌ای که برای سه چهار سال به آنها داده شده، یخچال نداشت و قرار بود، وام به او بدهند تا یخچال بخرد؛ ولی بودجه تمام شد. شیخ آفریقایی به من گفت: اینها قول داده‌اند، زن من بلیط گرفته و فردا دارد، می‌آید و من در خانه یخچال ندارم. شماره تلفنش را گرفتم. به دفتر حاج آقا آدمم و گفتم: چنین قضیه‌ای است! گفتند: به انبار رنگ بزنید و اگر یخچال دارید، به آنها بدهید. رنگ زدم و گفتمند: اتفاقاً یک یخچال برای عروس و داماد داریم که بردم و به آن طلبه تحویل دادم. آن‌قدر این طلبه ذوق کرد که من یقین کردم که این کمک، عنایت خدا بود.

یکی از اعضای بیت معظم‌له نقل می‌کرد: شبی به بیت آقا خبر دادم که سید بزرگواری سکنه کرده و خانه‌نشین است. به آقا‌زاده‌شان دستور دادم که بروید ببینید، چه کسی است. من جلوی در منزل رفتم و داخل نرفتم و گفتم: شاید بی‌احترامی محسوب شود. آمار گرفتم و متوجه شدم، سید روحانی بسیار متدّین است و می‌آید و من در خانه یخچال ندارم. متأسفانه اتفاقی افتاده و سکنه مغزی کرده و خانه‌نشین است. خدمت‌شان گزارش دادم که دخترش چنین وضعیتی دارد و خودش نیز گرفتار است. گفتند: شما جهیزیه‌اش را تأمین کنید… مبلغ قابل توجهی پول هم دادند و گفتند: این را به آقا سید بدهید و نگذارید، در این وضعیت گرفتار باشد.

در بحث معیشت مردم و مخصوصاً طلبه‌ها که از نظر مالی ضعیف‌ترین قشر جامعه هستند، خیلی حساس بودند و دستور می‌دادند، بدهی مردم به مغازه‌داران را پرداخت کنند.

ایشان نسبت به فقرا حساس بودند و نمی‌گفتند که آنها باید زاهدانه زندگی کنند. می‌گفتند: باید رسیدگی کنید و عزّت آنها حفظ شود.

- تکریم ایتم و کودکان بی‌سرپرست؛ دغدغه شیخ الفقهاء**

ایشان همواره دغدغه ایتم را داشتند و گاهی برای آنان گریه می‌کردند و از محرومیت‌شان غصه‌دار بودند. معظم‌له می‌گفتند:

احسان و نیکوکاری و اکرام ایتم و کودکان بی‌سرپرست، یکی از وظایف بزرگ دینی و انسانی می‌باشد که پیشوایان دینی و امامان معصوم علیهم‌السلام اهتمام زیادی به آن داشته و همواره مؤمنان و شیعیان را به آن توصیه کرده‌اند. امروز کودکان بی‌سرپرست جامعه ما، نیازهای فراوانی دارند که باید مؤمنین و افراد خیر در جهت رفع آن همت کنند؛ البته بدانید سرپرست و ولیّ همه این عزیزان، وجود مقدّس حضرت ولیّ عصر، امام زمان علیه‌السلام هستند و اینها فرزندان آن حضرت می‌باشند.

آنچه مهم است این‌که سرپرستی این کودکان، نتایج بسیار مهمی برای افراد و جامعه خواهد داشت و در ساختن جامعه سالم و پرنشاط دینی، نقش به‌سزایی ایفا خواهد کرد. اگر کسانی بتوانند، در این امر مهم خدمت نمایند، علاوه براجر و پاداش بسیاری که در پیشگاه خداوند متعال دارند، آرامش و نشاط و لذّت معنوی را در زندگی خود مشاهده خواهند کرد.

- کمک‌های معیشتی در ایام کرونا**

در ایام کرونا خیلی‌ها بسته‌های معیشتی دادند که کار پسندیده، ارزشمند و قابل تحسین بود؛ اما یکی از کارهای خوب این بود که گروهی از مجموعه دفترشان، کارگران روزمزد را شناسایی می‌کردند و به همه آنها ن و اقالم معیشتی دادند که تعدادشان خیلی بالا بود.

آیت‌الله‌العظمی صافی رحمۃ اللہ علیہ نسبت به معیشت مردم و مخصوصاً سادات واقعاً حساس بود و هرکس اولین بار ایشان را می‌دید، یقین پیدا می‌کرد که ایشان چقدر به اهل بیت پیامبر صلی اللہ علیہ وسلم محبت دارد.

خدمات اجتماعی و عام‌المنفعه

دینی‌شان طبق آمار دقیقی که اسناداش موجود است، حدود ۱۲ هزار جهیزیه به دختران مستمند دم‌بخت دادند و این مطلب خیلی مهم است؛ گاهی جهیزیه کامل و گاهی نقدی بود!

او دلسوترترین انسان‌ها نسبت به مشکلات مردم بود. یکی از کمک‌های عمده‌ای که این مرجع مردمی داشت و شاید خیلی‌ها بعد از ایشان این دغدغه را پیدا کرده‌اند، بحث جهیزیه برای خانواده‌هایی که دختر دارند و به‌خاطر نداشتن جهیزیه او را شوهر نمی‌دهند، بود.

بارها می‌گفتند: اگر خانه‌ای دختر دارند و به‌خاطر جهیزیه شوهر نمی‌دهند، شما از طرف من به آنها قول بدهید، ما جهیزیه تهیه می‌کنیم و به آنها می‌دهیم. این کمک آن چنان بود که گاهی فقط پدر خانواده می‌دانست، این جهیزیه‌ها از جانب معظم‌له است؛ ولی عروس خانه متوجه آن نمی‌شد. تذکر ایشان چنین بود که حرمت طرف حفظ شود و اگر می‌خواهید کمک کنید، با روحیه باز باشد.

- مرجع تقلیدی که برای معیشت و گرفتاری مردم دل می‌سوزاند**

مرحوم شیخ‌الفقهاء برای دین، معیشت، زندگی و گرفتاری مردم دل می‌سوزاند، بیانیه می‌داد، عکس‌العمل نشان می‌داد و ناراحتی در وجودشان موج می‌زد.

حجت‌الاسلام والمسلمین محمّد مسجدجامعی، سفیر سابق ایران در واتیکان می‌گوید: مرحوم آیت‌الله صافی عمیقاً متأثر از علمیت و روش اجتهادی آیت‌الله بوجردی رحمۃ اللہ علیہ بود و بدان تصریح می‌کرد. مضافاًکه به‌دلیل نزدیکی دائمی‌شان با ایشان، در جریان مسائل مختلف اجتماعی و سیاسی و دینی آن روزگار قرار می‌گرفت و این، باعث بهره‌مندی کامل از استاد بود؛ هم در علم و هم در عمل و اینکه استاد در برابر مسائل و مشکلاتی که هر روز به‌گونه‌ای پدیدار می‌شد، چگونه عمل می‌کند و واکنش نشان می‌دهد. افراد مختلفی که مراجعه می‌کردند، ایشان در خدمت‌شان بودند و به غیر از محرومان در ایران، بعضی از مستضعفان از مسلمان‌ها از کشورهای همسایه و کشورهای دور دست را نیز کمک می‌کردند.

- کمک به سبل‌زدگان آق فلا**

